

УДК 378.017:37.041]:378.091.12.011.3-051:796]:37.018.43(045)
DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1-279-288

**FORMATION OF SELF-EDUCATION OF TEACHERS OF HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION FOR
PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING**

**ФОРМУВАННЯ САМООСВИТИ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВИТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Svitlana KOZLOVSKA
Teacher

Світлана КОЗЛОВСЬКА,
викладач

svetakozylovska1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8696-9354>

*Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University,*

*Уманський державний
педагогічний університет імені
Павла Тичини,*

*✉ 28, Sadova Str., Uman, Cherkasy
region, 20300, Ukraine*

*✉ Вул. Садова, 28, м. Умань,
Черкаська обл., 20300, Україна*

Original manuscript received: March 31, 2023

Revised manuscript accepted: April 09, 2023

ABSTRACT

Consideration of the issue of self-education of higher education teachers is due to the requests of higher professional education systems regarding the training of highly qualified personnel in the professional field, the need for specialists in personal and professional growth and self-development.

The article substantiates the need for self-education of teachers of higher education institutions, especially in the conditions of distance learning, defines the essence of self-education of teachers and their readiness for self-education, the technology of organizing self-education. On the basis of an empirical study, using a questionnaire, the level of readiness of teachers of higher education institutions for self-educational activities for the period before and after the introduction of quarantine restrictions and the transition to distance learning of students was revealed. The organizational and pedagogical conditions of readiness for self-educational activity, which formed the basis of the proposed practical recommendations, are highlighted. Improving the level of professional competence of teachers is one of the main directions of reforming the education system. The main form of improving the level of professional competence of higher education teachers is professional self-development through purposeful self-educational activities. Modern pedagogy requires highly qualified specialists who are able to creatively approach the organization of the educational process and achieve high-quality results. The duties of teachers include constantly improving their own professional level and pedagogical skills, ensuring the scientific-theoretical and methodical quality of teaching the discipline within the framework of the specialty education program, etc. Self-education becomes the main way of developing professional competence, which is the most complete mastering, updating, increasing and deepening of knowledge, generalization of pedagogical experience with the help of self-development activities and personal improvement. With this ability of higher education teachers to obtain additional

279

ICV 2021: 85.25

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1

pedagogical knowledge, abilities, skills and contribute not only to their self-realization in both personal and professional activities, but also to the quality training of students.

Key words: *self-education, self-educational activity, teacher of a higher education institution, readiness for self-education, distance learning.*

Вступ. Особливості педагогічної діяльності стимулюють викладача на оволодіння знанням та методиками навчання предмета, психолого-педагогічними знаннями, володіння високим рівнем культури та ерудиції, риторичними прийомами та основами моніторингової діяльності. За відсутності всього перерахованого викладач не здатний до ефективного навчання та виховання студентів. Таким чином, самоосвіта викладачів є необхідною умовою розвитку їхньої професійної компетентності, що сприяє постійному підвищенню її рівня.

Можемо дійти висновку, що виникає потреба в самоосвітній діяльності викладачів. У зв'язку з вищесказаним модель викладача закладу вищої освіти передбачає його готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно вчитися, перебувати в творчому пошуку. Труднощі такого процесу найчастіше виникають через зовнішні фактори, що залежать від рівня компетентності викладача, а отже, від його освітньої та моральної підготовки до педагогічної роботи, його ставлення до обраної справи та рівня професійної придатності. У цьому сенсі актуальності набуває прагнення викладачів ЗВО до самоосвіти, особливо в умовах дистанційної освіти (далі ДО), яка потребує спеціальної підготовки викладача до здійснення педагогічної діяльності.

Забезпечення ефективності діяльності в системі дистанційного навчання (далі ДН) вимагає від викладача належного рівня компетентності у сфері традиційної педагогіки, але й компетентності в інформаційних технологіях, методиці організації ДН, врахування особливостей взаємодії з учнями під час ДН [9].

Методи та методики дослідження. Використання методів ДО протягом багатьох років систематично впроваджується в українській вищій школі. З 2020 року внаслідок карантинних обмежень ДО передбачала заміну традиційної освіти. Ніхто не був готовий до ситуації, до якої змусили обмеження, пов'язані з пандемією коронавірусу. З'явилася потреба в необхідності змінити інструменти, що використовуються в процесі навчання, методи передачі знань, способи формування навичок, і навіть навчальні матеріали. Використовувати їх практично день у день повинні були всі, незалежно від попереднього досвіду щодо цього, навичок, пов'язаних з таким навчанням, переконань в ефективності цих методів у реалізації конкретних результатів навчання. Зміни, які мали бути зроблені, зажадали величезної роботи та створення системи підтримки як викладачів, так і студентів. Масштаби діяльності, яка була проведена, підтверджуються результатами дослідження, згідно з якими 86% опитаних освітян вищої школи лише у зв'язку з пандемією вперше познайомилися з викладанням з використанням методів ДО [10].

Перші місяці локдауну змусили всю академічну спільноту не лише адаптуватися до абсолютно нового режиму роботи та навчання, а й стали періодом першого досвіду з навчанням на відстані. Усі педагоги та студенти мали перейти на ДО, що для багатьох виявилось величезною проблемою. Більшість учасників освітнього процесу ніколи раніше не працювала з інструментами, які з приходом пандемії виявилися необхідними для продовження навчання. Отже, проблема професійної самоосвіти викладачів в умовах роботи в дистанційному режимі у ЗВО обумовлена сучасними вимогами до застосування цифрових технологій та недостатнім використанням педагогічних можливостей ДО; потребами студентства в інтерактивному професійному спілкуванні та навчанні на відстані й недостатньо високою готовністю викладачів до роботи в дистанційному режимі.

Мета статті полягає у визначенні особливостей готовності до самоосвіти викладачів закладів вищої освіти. **Завдання дослідження:** 1) виходячи з аналізу наукової літератури, визначити сутність самоосвіти викладачів та його готовності до самоосвітньої діяльності, технологію організації самоосвіти; 2) скласти анкету та провести опитування з метою виявлення готовності до самоосвітньої діяльності в періоди до та після карантинних обмежень та запровадження дистанційного навчання; 3) на підставі отриманих результатів анкетування надати рекомендації щодо підвищення готовності викладачів до самоосвіти.

Для досягнення мети статті було здійснено якісне та кількісне дослідження особливостей готовності до самоосвіти викладачів ЗВО. До участі в дослідженні було залучено 25 викладачів. Для відбору учасників дослідження попередньо було проведено опитування викладачів щодо їхнього бажання взяти участь в анкетуванні. У ході експерименту за допомогою тестової самооцінки (анкетування) було зібрано фактичний матеріал, що характеризував стан проблеми готовності викладачів до самоосвіти та виявлено рівень готовності до неї викладачів на період до та після введення карантинних обмежень та переходу на навчання в дистанційному режимі. Теоретична значимість статті полягає у систематизації визначень сутності самоосвіти викладачів та їхньої готовності до самоосвітньої діяльності. Практична значимість дослідження: результати можна використовувати на організаційно-методичному забезпеченні самоосвітньої діяльності викладачів за умов ДО.

Наукова новизна статті полягає в аналізі змін стану готовності викладачів до самоосвітньої діяльності під впливом змін, що відбулися з необхідністю впровадження ДО на період карантинних обмежень.

Результати та обговорення. У сучасних наукових дослідженнях теоретичні та практичні аспекти проблеми самоосвіти висвітлені різнобічно: розглянуто соціально-психологічні особливості самоосвіти [4]; його сутність та функції в професійній діяльності [1]; здійснено аналіз напрямів та способів формування самоосвітньої потреби [6]; проаналізовано проблему організації самоосвіти [3].

Також багато вчених досліджували процес самоосвіти педагогів. Так, тісний взаємозв'язок їх самоосвіти, професійного розвитку та професійної спрямованості відображена в роботі [8]; стимулювання та керівництво самоосвітою педагогічних працівників досліджувалися у [7]. І. Майстрюк [4] розуміє під самоосвітою психологічний процес, покликаний задовольнити пізнавальні потреби і, незважаючи на обумовленість суспільними вимогами, має індивідуальний характер, оскільки має на меті задоволення пізнавального інтересу потреби окремо взятої особи.

Відповідно до визначення О. Бурлука [2], самоосвіта є керованою конкретною особистістю цілеспрямованою і систематичною пізнавальною діяльністю, спрямованою на особистісне самовдосконалення, безперервне загальне та професійну освіту, сприяє актуалізації і розширення знань, заповнення прогалів у розвитку індивіда.

Український науковець М. Дубінка [3] тлумачить самоосвіту ширше і вважає її різновидом самостійної діяльності людини (групи), основними характеристиками якої є свобода вибору та спрямованість на задоволення потреб у самореалізації та підвищенні культурно-освітнього та професійного рівня.

Н. Уласевич [8] акцентує увагу на компонентах готовності до самоосвітньої діяльності, таких, як мотиваційний (відповідальність за результати самоосвіти); орієнтаційний (знання про специфіку та умови самоосвіти, її вимоги до людини); операційний (оволодіння способами та методами самоосвіти, компетентностями самоосвітньої діяльності); оціночний (самооцінка власної підготовленості та відповідності процесу вирішення завдань оптимальним зразкам).

Сучасні дослідники Н. Савченко, М. Дубінка, О. Захарова [7] вважають, що готовність до самоосвітньої діяльності є формою складної освіти особистості, яка зумовлює бажання зайнятися самоосвітою, і постає як єдність моральної та психологічної складових. Тобто, викладач повинен мати не лише обсяг професійних знань, а й такі особистісні якості, які забезпечують успішність виконання професійних функцій.

Метою самоосвіти викладача є професійно-особистісне вдосконалення, що веде до досягнення високого рівня професійної компетентності та педагогічної майстерності, високих результатів і творчих відносин у здійснюваній педагогічній діяльності [1].

Формування викладачами потреби та вміння самоосвіти має здійснюватися відповідно до розроблених вчених моделей і стратегій самоосвіти, які дозволяють структурувати та спрямувати цей процес. Сутність процесу самоосвіти полягає у самостійному здобутті викладачем знань із різних джерел для їх використання у професійній діяльності та формуванні різнобічної особистості [7].

Значне місце у самоосвіті викладачів ЗВО займають тренінги, ігри, практики, дискусії, виконання індивідуальних групових завдань, організація колективної діяльності. Завдяки рефлексивним вправам, тренінгам, дискусіям формуються здібності, необхідні викладачеві для

реалізації професійного самовизначення, забезпечується усвідомлення та звільнення від стереотипів непродуктивного досвіду навчання та виховання [5]. Таким чином, самоосвіта являє собою вільний і в той же час найбільш складний вид освітньої діяльності, тісно пов'язаний з процесами саморефлексії, самооцінки та самоідентифікації, а також формуванням умінь та навичок самостійного набуття необхідних знань та їх трансформації у практичну діяльність.

Роботу з самоосвіти викладачеві слід розпочинати з усебічного аналізу своєї педагогічної діяльності, встановлення причин власних досягнень та невдач [8]. Після аналізу своєї педагогічної діяльності, щоб процес самоосвіти дав свої результати, викладачеві необхідно скласти програму, яка відобразить базові вимоги до професії педагога: загальні, особливі та індивідуальні.

Структурна програма самоосвіти може включати такі компоненти: самотестування власних професійно-значущих і особистісних якостей та визначення серед них недостатньо сформованих; виявлення негативних особистісних якостей та знаходження можливостей для їх нівелювання; формулювання вимог до способу життя (фізичне та психічне здоров'я, когнітивний та моральний розвиток); аналіз інноваційного педагогічного досвіду та можливостей його застосування у власній викладацькій діяльності [7].

Технологія організації самоосвіти викладачів, згідно з [4], може бути представлена як реалізація послідовних етапів: *перший етап (діагностичний)*, у ході якого передбачено формування необхідного налаштування на самоосвітню діяльність, аналіз труднощів, вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з обраної теми, планування та прогнозування результатів самоосвіти; *другий етап (практичний)* передбачає збирання, подальший відбір та аналіз матеріалу, перевірку нових методів, здійснення практичної діяльності, що супроводжується вивченням літературних джерел; *третій етап (практичний)*, на якому викладач у ході своєї професійної діяльності користується набутими знаннями та досвідом, упроваджує його в процес навчання.

Можна зазначити, що фундаментом ефективної самоосвіти є готовність викладачів до її здійснення, в основі якої лежить потреба нових знань, що переходить у пізнавальну потребу. Вона, своєю чергою, за умов предметної наповненості трансформується в пізнавальний мотив та готовність до пізнавальної діяльності.

З метою отримання даних про готовність викладачів до самоосвіти нами було складено анкету, яка включала 21 питання та поділена на три блоки – змістовний, організаційно-забезпечувальний та контрольньо-оцінний. Змістовний блок анкети подано питаннями, що стосуються знайомства з технологіями самоосвітньої діяльності та використанням засобів ІКТ при її здійсненні. Операційно-забезпечувальний блок анкети представлений питаннями, спрямованими на з'ясування ставлення респондентів до умов ДН, необхідного для самоосвіти часу, а також факторів, що спонукають до самоосвітньої діяльності. Питання контрольньо-оцінного блоку анкети

стосувалися аналізу, оцінки та коригування ходу самоосвітньої діяльності та її результативності для набуття нових професійних компетенцій.

Для визначення рівнів готовності викладачів ЗВО до самоосвітньої діяльності відповіді респондентів були розподілені за такими відносними значеннями позитивних відповідей: низький рівень – 0–40%; середній рівень – 40–75%; найвищий рівень – 75–100%. Викладачам пропонувалося відповісти на питання анкети, виходячи з ретроспективної самооцінки в період до та після введення карантинних обмежень та переходу на ДО.

Результати визначення рівня готовності викладачів до самоосвітньої діяльності до запровадження карантинних обмежень показали, що середнє відносне значення змістовного блоку становить 42,6% при відповідях про важливість отримувати знання з самоосвітньої діяльності. При цьому значне переважання позитивних відповідей респондентів (понад 80%) на питання необхідності здійснювати самоосвітню діяльність для власного самовдосконалення та розвитку професійних якостей свідчить про високу мотивацію до отримання необхідних знань щодо самоосвітньої діяльності. Щодо організаційно-забезпечувального блоку, то позитивні відповіді становлять 34,7%, контрольньо-оціночного – 42,7%.

Аналіз визначення рівня готовності викладачів до самоосвітньої діяльності після переходу на ДН дозволив дійти таких висновків: за змістовним блоком до введення ДН рівень готовності до самоосвіти становив 42,6%, що свідчить про середній рівень готовності, а після переходу на ДН – виріс до 86,8%, що свідчить про високий рівень готовності за критеріями змістовного блоку. Це означає, що у викладачів ЗВО після переходу на ДО виникла потреба в отриманні нових знань, певних умінь та навичок щодо організації та здійснення самоосвітньої діяльності; за організаційно-забезпеченим блоком до введення ДО рівень готовності до самоосвіти становив 34,7%, що свідчить про низький рівень готовності, а після переходу на ДО – зріс до 74,5%, що свідчить про досягнення високого рівня готовності за організаційно-забезпеченими критеріями.

Слід зазначити, що цей блок спрямований, з одного боку, на визначення достатнього рівня організаційно-педагогічних умов для забезпечення самоосвітньої діяльності викладачів, а з іншого – на їхню зацікавленість та бажання використовувати всі умови для власного розвитку та набуття нових професійних якостей. Саме тому важливою умовою виступає їхня участь у науковій діяльності, яка сприяє професійному зростанню та самоосвіті.

Оскільки головною метою підготовки до самоосвітньої діяльності є активізація психолого-педагогічного механізму, зазначений блок також спрямований на визначення мотивації викладачів у провадженні самоосвітньої діяльності; за контрольньо-оцінним блоком до введення ДО рівень готовності до самоосвіти становив 42,7%, що свідчить про середній рівень готовності, а після переходу на ДО рівень готовності до самоосвітньої діяльності зріс до 79,1% та про досягнення високого рівня готовності за контрольньо-оцінними критеріями.

Аналіз визначення рівня готовності викладачів до самоосвітньої діяльності після переходу на ДО по всіх блоках дозволив зробити висновок: до введення ДО готовність до самоосвітньої діяльності (41,5%) перебувала на середньому рівні. Після переходу на ДН рівень готовності збільшився до 80,1%, що відповідає високому рівню готовності до самоосвіти. Загалом за результатами анкетування можна відзначити, що відбулися значні зміни із середнього до високого рівня готовності щодо самоосвітньої діяльності в результаті введення ДО.

Орієнтуючись на блоки анкети можна припустити, що педагогічні умови підготовки викладачів до самоосвітньої діяльності також повинні включати три основні блоки: змістовний (орієнтований на особливості навчального процесу), операційно-забезпечувальний (орієнтований на технології самоосвітньої діяльності) та контрольню-оцінний (орієнтований на моніторинг, аналіз, контроль) та самооцінку самоосвітньої діяльності).

Операційно-педагогічні умови реалізації моделі самоосвіти викладачів можна розділити на три відповідні групи. Реалізація змістовного блоку підготовки до самоосвітньої діяльності викладачів передбачає:

- оптимальне структурування навчального матеріалу, складання якого має вивчення питання щодо заощадження часу, оснащеності літературою, наявності інформаційних баз;

- максимально повне використання арсеналу інтерактивних способів, у яких значна роль належить інформаційним технологіям, які не тільки полегшують доступ викладача до значного масиву корисної інформації, а й стимулюють підвищення інтересу до самоосвіти, мотивують до самоосвітньої діяльності;

- оскільки будь-яка інформація постійно оновлюється та поповнюється значно швидше, ніж виходять у світ наукові видання, недостатньо самозабезпечення викладача необхідною науково-методичною літературою, базуючись лише на друкованих виданнях, необхідне використання електронних видань, посібників та методичних матеріалів, а також електронних та комп'ютерних навчальних програм, що дозволить не лише оперативно оновлювати навчальну інформацію для студентів, а й сприяє виробленню вміння самостійно знаходити джерела інформації.

Найголовнішим чинником забезпечення операційно-забезпечувального блоку підготовки до самоосвітньої діяльності викладача є точне визначення обсягів завдань самоосвіти та оптимального часу на їхнє виконання з урахуванням власних індивідуальних можливостей. Це актуалізує проблеми професійного розвитку викладачів.

Висновок. Отже, можемо дійти висновку, що запровадження ДО позитивно впливає на рівень готовності викладачів до самоосвіти.

У зв'язку з цим слід наголосити на важливості таких питань, які по суті також є умовами підготовки викладачів до самоосвітньої діяльності. По-перше, викладачі мають бути свідомими щодо необхідності своєї підготовки до самоосвітньої діяльності, тобто вони повинні розуміти, яке значення для

формування компетентного фахівця має підготовленість до цієї діяльності. Така підготовка повинна мати наскрізний характер, а отже, усвідомлювати необхідність, розуміти її сутність та сприяти її реалізації мають не окремі викладачі, а всі, зайняті у навчально-виховному процесі ЗВО. По-друге, викладачі повинні знати основні принципи та механізми самоосвітньої діяльності, володіти методиками та технологіями саморозвитку суб'єктивної сфери особистості, мотивування та стимулювання самоосвітньої діяльності. Завданнями контрольньо-оціночного блоку підготовки викладачів до є спостереження, вивчення потреб, мотивів самоосвітньої діяльності, її організації, здійснення та ефективності, виявлення помилок та невдач та їх причин, коригування процесу самоосвіти для досягнення встановлених цілей. Однією з основних умов реалізації даного блоку стає наявність моніторингу в ході самоосвітньої діяльності.

Визначені нами організаційно-педагогічні умови та сформульовані рекомендації щодо підготовки викладачів до самоосвітньої діяльності є взаємопов'язаними й наскрізними. Основним завданням безперервної освіти є систематична перепідготовка викладачів закладів вищої освіти, підвищення їх науково-теоретичного рівня методичної кваліфікації та професійної компетентності. У цьому важливе місце займає самоосвіта як одна із найважливіших умов реалізації ідеї безперервної освіти. Основне завдання самоосвіти – поглиблення знань і підвищення науково-теоретичного рівня з педагогіки, психології та дисципліни, що викладається. Готовність до цієї діяльності є динамічною та відкритою системою, яка включає змістовний, операційно-забезпечувальний та контрольньо-оцінний компоненти. Готовність до самоосвітньої діяльності полягає в стійкій мотивації щодо свідомої самоосвіти; умінні здійснювати самоосвітню діяльність; уміння коригувати свою професійну діяльність згідно з результатами самоосвіти, коригувати напрями самоосвітньої діяльності відповідно до практичних потреб професійної діяльності.

Література

1. Борисенко Н., Гриценко І., Денисенко В., Сидоренко Н. Формування навичок самоосвітньої діяльності студентів педагогічних факультетів в умовах дистанційної освіти. *Social Work and Education*. Тернопіль. 2020. Вип. 7, № 3. С. 325-337.
2. Бурлука О. В. Самоосвіта як умова соціальної незалежності і самостійності особистості. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія*. Харків : Право, 2021. № 3 (50). С. 104-114.
3. Дубінка М. М. Самоосвіта особистості майбутнього фахівця як вища форма його самовираження. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 62. Т. 2. С. 65–70.
4. Майстрюк І. С. Самоосвіта як запорука життєвого успіху. *Освіта збереже Україну!* : матеріали І Всеукраїнських Проколенківських читань (10 черв. 2022 р.). Харків, 2022. С. 194–196.
5. Мося І. А., Каленський А. А. Розвиток самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти : методичні рекомендації. Київ, 2019. 109 с.
6. Павличенко А., Пащенко О., Медведовська Т., Вишньова В. Самоосвіта студентів закладів вищої освіти та її роль у процесі професійної

підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 590–594. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.110>

7. Савченко Н. С., Дубінка М. М., Захарова О. В. Поняття особистісного саморозвитку в концептуальному полі сучасної педагогічної науки. *Актуальні питання гуманітарних наук: зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного ун-ту ім. Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 29. Том 3. С. 256–263

8. Уласевич Н. В. Формування самоосвітньої компетентності – важлива складова позитивного іміджу викладача навчального закладу. *Особливості формування компетентностей викладачів через їх самоосвіту: зб. наук. пр.* Дніпро, 2018. С. 20.

9. Code J., Ralph R., Forde K. Pandemic designs for the future: perspectives of technology education teachers during COVID-19. *Information and Learning Science*. 2020. № 121 (5/6). P. 419–431. <https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0112>

10. Katić S., Ferraro F. V., Ambra F. I., Iavarone M. L. Distance Learning during the COVID-19 Pandemic. A Comparison between European Countries. *Education Sciences*. 2021. № 11. P. 595. <https://doi.org/10.3390/educsci11100595>

Reference

1. Borysenko, N., Hrytsenko, I., Denysenko, V., Sydorenko, N. (2020). *Formuvannia navychok samoosvitnoi diialnosti studentiv pedahohichnykh fakultetiv v umovakh dystantsiinoi osvity* [Formation of self-educational skills of students of pedagogical faculties in the conditions of distance education]. *Social Work and Education*, Vol. 7, № 3, 325-337 [in Ukrainian].

2. Burluka, O. (2021). *Samoosvita yak umova sotsialnoi nezalezhnosti i samostiinosti osobystosti* [Self-education as a condition of social independence and individual independence]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho – Bulletin of the National University of Law named after Yaroslav the Wise*. Kharkiv: Pravo, 3 (50), 104-114 [in Ukrainian].

3. Dubinka, M. (2019). *Samoosvita osobystosti maibutnoho fakhivtsia yak vyshcha forma yoho samovyrazhennia* [Self-education of the personality of the future specialist as the highest form of his self-expression]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*: coll. of science Zaporizhzhia: KPU. Issue 62. T. 2. P. 65–70. [in Ukrainian].

4. Maistriuk, I. (2022). *Samoosvita yak zaporuka zhyttievoho uspihku* [Self-education as a key to success in life]. *Osvita zberezhe Ukrainu! – Education will save Ukraine!* Kharkiv, 194–196. [in Ukrainian].

5. Mosia, I., Kalenskyi, A. (2019). *Rozvytok samoosvitnoi kompetentnosti studentiv zakladiv fakhovoi peredvyshchoi osvity* [Development of self-educational competence of students of institutions of professional preliminary higher education]. Kyiv. [in Ukrainian].

6. Pavlychenko, A., Pashchenko, O., Medvedovska, T., Vyshnova, V. (2023). *Samoosvita studentiv zakladiv vyshchoi osvity ta yii rol u protsesi profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh tsyvrovizatsii osvity* [Self-education of students of higher education institutions and its role in the process of professional training of specialists in the conditions of digitalization of education]. *Grail of Science*, 24, 590–594. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.110> [in Ukrainian].

7. Savchenko, N., Dubinka, M., Zakharova, O. (2020). *Poniattia osobystisnoho samorozvytku v kontseptualnomu poli suchasnoi pedahohichnoi nauky* [The concept of personal self-development in the conceptual field of modern pedagogical science]. *Aktualni*

pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences. Drohobych : «Helvetika» Publishing House, Vol. 29, Is. 3, 256–263 [in Ukrainian].

8. Ulasevych, N. (2018). *Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti – vazhlyva skladova pozytyvnoho imidzhu vykladacha navchalnogo zakladu* [The formation of self-educational competence is an important component of a positive image of a teacher at an educational institution]. *Osoblyvosti formuvannia kompetentnosti vykladachiv cherez yikh samoosvitu – Peculiarities of the formation of teachers' competencies through their self-education*. Dnipro, p. 20 [in Ukrainian].

9. Code, J., Ralph, R., Forde, K. (2020). *Pandemic designs for the future: perspectives of technology education teachers during COVID-19*. *Information and Learning Science*. 121(5/6), 419–431. <https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0112> [in English].

10. Kati'c, S., Ferraro, F. V., Ambra F. I., Iavarone, M. L. (2021). *Distance Learning during the COVID-19 Pandemic. A Comparison between European Countries*. *Education Sciences*, 11, 595. <https://doi.org/10.3390/educsci11100595> [in English].

АНОТАЦІЯ

Розгляд питання самоосвіти викладачів ЗВО зумовлений запитами системи вищої освіти щодо підготовки висококваліфікованих кадрів у професійній сфері діяльності та потребою фахівців в особистісно-професійному зростанні і саморозвитку.

У статті обґрунтовано необхідність самоосвіти викладачів закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання, визначено сутність самоосвіти викладачів та їхню готовність до такої діяльності, технологію організації самоосвіти. На підставі емпіричного дослідження з використанням анкетування було виявлено рівень готовності викладачів ЗВО до самоосвітньої діяльності на період до та після введення карантинних обмежень і переходу на навчання в дистанційному режимі. Виділено організаційно-педагогічні умови готовності до самоосвітньої діяльності, що стали основою висунутих практичних рекомендацій. Удосконалення рівня професійної компетентності викладачів – один із основних напрямків реформування системи освіти. Формою вдосконалення рівня професійної компетентності викладачів ЗВО є професійний саморозвиток шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності. Сучасна педагогіка потребує висококваліфікованих фахівців, здатних творчо підходити до організації навчально-виховного процесу та досягати високих якісних результатів. До обов'язків викладачів входить постійне підвищення власного професійного рівня та педагогічної майстерності, забезпечення необхідної науково-теоретичної та методичної якості викладання дисциплін в обов'язки програми освіти за спеціальністю тощо. Саме тому основним способом розвитку професійної компетентності, що є максимально повним освоєнням, оновленням, збільшенням і поглибленням знань, узагальненням педагогічного досвіду за допомогою діяльності з саморозвитку та вдосконалення особистості, стає самоосвіта. При цьому здатність викладачів ЗВО отримати необхідні педагогічні знання, уміння, навички та сприятиме не лише їх самореалізації як в особистій, так і професійній діяльності, а й якісній підготовці здобувачів освіти.

Ключові слова: самоосвіта, самоосвітня діяльність, викладач закладу вищої освіти, готовність до самоосвіти, дистанційне навчання.